

Afgiftekantoor
Antwerpen X

Driemaandelijkse
Nieuwsbrief voor
EPITAAF-leden

Nummer 7
april 1990
3de jaargang

EPITAAF

vereniging voor funeraire archeologie

Requiem

Donderdag 10 mei 1990,

20.00 uur :

Verdi, Messa da Requiem,
Koningin Elisabethzaal, Antwerpen.

Vrijdag 11 mei 1990,

20.00 uur :

Verdi, Messa da Requiem,
Paleis voor Schone Kunsten, Brussel.

Woensdag 23 mei 1990,

20.00 uur :

Henrich Ignaz Franz Von Biber,
Requiem & Johann Kaspar Kerll,
Requiem,
De Singel, Antwerpen.

Epitaaf is aanwezig

van vrijdag 27 april (16.00 uur) tot
dinsdag 1 mei 1990 op :

Techni-Pierre, de Internationale
vakbeurs voor natuursteen, werktui-
gen en alaan, onderhouds- en res-
tauratieproducten, van 10.00 tot
18.00 uur, Halles des Foires, te Luik.

zaterdag 5 mei (14.00-18.00 uur)
en zondag 6 mei (10.00-18.00 uur)
op :

het 25ste Nationaal Kongres van de
Vlaamse Vereniging voor Familie-
kunde, in het Rijksuniversitair
Centrum Antwerpen (RUCA),
Groenenborgerkomplex zaal T,
Groenenborgerlaan te Antwerpen.

Kalender

Zaterdag 21 april 1990 :

Eendagsreis naar **Parijs** met bezoek aan het dierenkerkhof van Asnières en de begraafplaats van **Père Lachaise** (zie hiervoor onze Nieuwsbrief van januari j.l.).

Zaterdag 2 juni 1990 :

Het **kerkhof van Laken** is een waar openlucht-laboratorium voor de hardsteensoorten. Onder deskundige begeleiding van R. Nijs (RUG) worden de belangrijkste grafmonumenten onderzocht op hun specifieke materiaalgebruik en verweringsverschijnselen.
Afspraak aan de hoofdingang, Onze-Lieve-Vrouwvoorplein, te Brussel (Laken).

Zaterdag 23 juni 1990 :

Naar aanleiding van de nakende restauratie van het grafmonument van Louis Ghémar, op het hoogste punt van het **Lakense kerkhof**, volgen we Lode Declercq bij zijn wandelkursus over de restauratie van het funeraire patrimonium. Het circuit loopt eveneens doorheen de naastliggende voormalige **beeldhouwateliers Salu**, het toekomstige museum voor grafkunst.
Afspraak Onze-Lieve-Vrouwvoorplein 16, te Brussel (Laken).

Van vrijdag 8 tot zondag 10 juni 1990 (onder voorbehoud):

Tweede 3-daagse trip naar de **Londense begraafplaatsen**. Daar de onderhandelingen hierover nog niet zijn afgerond, zullen alle nodige inlichtingen zo vlug mogelijk aan alle leden worden toegezonden.

Zaterdag 7 juli 1990 :

De gecontroleerd-verwilderde oude begraafplaats van **Ukkel-Dieweg** blijft één der meest onwezenlijke in haar soort. Het beste van de neogotiek en van de Art Nouveau prijken hier zij in een arkadische omgeving.
Afspraak aan de hoofdingang, Dieweg te Ukkel.

Wij verzoeken U vriendelijk - indien mogelijk - op voorhand in te schrijven voor de **binnenlandse activiteiten**, door overschrijving op rekeningnummer 068-2039260-56 van Epitaaf vzw, 1020 Brussel, met vermelding van datum, stad, activiteit en aantal personen.

Prijs : Leden 75 BEF / Niet-leden 150 BEF. Alle rondleidingen starten om 10.30 uur stipt.

Voor de **buitenlandse activiteiten** is voorafgaandelijke inschrijving evident.

Wat met Sint-Fredegandus ?

Momenteel beheert de stad Antwerpen niet minder dan veertien begraafplaatsen, daar waar de negentiende-eeuwse Sinjoor slechts de keuze had tussen het "volkse" Kielkerkhof (inmiddels verdwenen) en "Sint-Fredegandus" te Deurne.

De klassebewuste en geldkrachtige stedeling koos doorgaans voor het "driesterrenkerkhof" buiten de poorten. Vooraanstaanden uit de middens van cultuur, politiek en/of geld vonden er elkaar in duurbetaalde rust en min of meer op voet van gelijkheid - dat betekende voor de burgerlijke samenleving de bekende wedijver die zich nog steeds uit in "het-duurste-en-het-beste", praal en chic. Het natuurlijke gevolg was een verzameling grafkunst en Antwerpse grote "petite histoire" die Sint-Fredegandus verre boven zijn lokale betekenis verhief.

Het Deurnese Gemeentebestuur liet

niet na daar centen uit te kloppen, maar de verhoogde aankoopprijs der concessies werkte de "vrome bluf" nog meer in de hand en die financierde een grafkunst waarvoor de retrogevoelige samenleving van vandaag steeds meer belangstelling aan de dag legt, een interesse die helaas niet gedeeld wordt door de overheid die dergelijke gevoeligheden als pure geld- en terreinverspilling beschouwt. Gronden die renteloos blijven liggen terwijl er een groeiende nood bestaat aan parkeerterreinen en verkeerswegen met groot debiet. De al of niet gevoelde behoefte van de moderne mens aan binding met zijn wortels wordt onder onverschilligheid en beton begraven. De auto verdringt reeds zoveel van de menselijke piëteit uit het leven; moeten nu ook nog de relieken die het ervan bezit ervoor verdwijnen? De negentiende-eeuwse burgerij bezat in de omgeving tal van riante buitenver-

blijven en hovingen, zo bijvoorbeeld Ter Rivieren, Sterckxhof, Venneborg, Drakenhof, Boeckenberg enz., die bij verdwijnen hun namen leenden aan de nieuwe urbanisatie. Sint-Fredegandus deelde in de praal en dreigt nu te delen in de teloorgang.

Dit kerkhof ligt langs de huidige Coevelstraat die eertijds volledig rond de kerk liep en het dateert reeds, volgens de oudste bronnen, van rond de negende eeuw. In het begin van de vorige eeuw werd het voor hergebruik geschikt gemaakt en in 1873 in noordelijke richting uitgebreid.

Het monumentenjaar 1975 bracht een vernieuwde belangstelling voor 's lands erfgoed in het algemeen en op vraag van de heemkundige kring "Turninum" ("Villa Thurnini" was de oorspronkelijke Latijnse benaming voor de nederzetting Deurne), werd het kerkhof in 1987 geklasseerd en - niet op vraag natuurlijk - verder verwaarloosd. Sindsdien zijn vandalisme en natuurlijk verval nog

Doden herleven, levenden waken.

B.B.

nauwelijks te stuiten. Wel namen enkele partikuliere personen en Turninum zorg, onderhoud en restauratie zo goed als het ging op zich en onder leiding van mevr. H. Raymaekers werd de inventarisatie aangevat, maar zonder overheids-hulp valt er aan een grote ingrijpende beurt helaas niet te denken. Helaas als men bedenkt wat dit grafveld voor Antwerpens geschiedenis en familiekunde én voor de funeraire archeologie betekent.

Er rusten o.a., ik noem willekeurig, de grote weldoener Constance Teichmann, de eertijds vermaarde volkszanger Andreas De Weerd, Jan de Laet - die, hoewel van huize uit franstalig, een voorvechter werd van de Vlaamse Beweging en het eerste vlaamstalige dagblad "Vlaamsch België" stichtte, en verder E. Fayolle, ooit de laarzenmaker van de vermaarde Amerikaanse generaal Grant uit de Burgeroorlog. Bekende kunstenaars als de beeldhouwer E. Deckers, de kunstschilder E. de la Montagne, de architect E. Gife heben er hun laatste rustplaats.

De begraafplaats telt tevens de familiegraven van onder meer Belpaire, Van Celst, Lidt de Jeude, Legrelle ... stuk voor stuk namen die nauw verbonden zijn met de lotgevallen en de geschiedenis van Antwerpen. Slechts het oudste, historische en meest verwaarloosde deel werd geklasseerd, terwijl het onbeschermde, niet minder belangrijke en nog in goede staat verkerende deel nog altijd op de wachtlijst staat van bedreigde natuur- en stedelijke landschappen.

Wil men het kerkhof weg ? Wil men er iets aan doen ? Op wat wachten de overheden ? is inmiddels de klassieke vraag die ze wel niet erg zal verontrusten omdat doorgaans het antwoord is : laat de boel rustig vervallen tot een stel ongeïnteresseerde experts hem reddeloos verklaren. De gewone truc.

Op kerkhoven wordt nog vaak gebeden, laat ons dan maar bidden tot Sint Fredegandus ! F.T.

Wij herdenken

Op 21 april
GUSTAVE VAN DE WOESTIJNE, kunstschilder (Gent 2 augustus 1881 - Ukkel 21 april 1947). Van de Woestijne maakte deel uit van de eerste Latemse groep. Hij had zich in 1900 met zijn broer, de dichter Karel Van de Woestijne in St.-Martens-Latem gevestigd en verbleef gedurende WO I, zoals zoveel Belgische oorlogsvluchtelingen, in Groot-Brittannië. Na zijn terugkeer in 1921 wijdt hij zich aan het expressionisme wat meteen een diepgaande breuk betekende met zijn ouder werk dat een tijdlang bij het symbolische op mystiek afgestemde geaardheid niet blijvend kon inspireren en die hem weldra op de weg zette van een uitgesproken verinnerlijkte portretkunst waarin de invloed van de Vlaamse Primitieven duidelijk voelbaar blijft. Van 1925 af gaf hij teken- en schilderlessen in Mechelen, Antwerpen en Brussel.
Begraafplaats Campo Santo, Sint-Amandsberg.

Op 21 mei
ALICE NAHON, dichteres (Antwerpen 16 augustus 1896 - Antwerpen 21 mei 1933). Alice Nahon, zelf verpleegster, verbleef van 1917 tot 1923 als longpatiënte in een sanatorium. In die periode ontstonden o.a. de bundels Vondelingskens (1920) en Op zachte Vooizekens (1921). In 1927 werd zij aangesteld als bibliothekaresse aan de Stedelijke Bibliotheek van Mechelen. Zij hield zich ver van de modernistische stromingen van die tijd. Haar poëzie die niet méér wilde zijn dan de uitdrukking van de weemoed om wat het leven haar onthield ontroert door haar grote eenvoud. De jong gestorven dichteres verwierf een vaste plaats in de Vlaamse poëzie.
Begraafplaats Schoonselhof, Antwerpen

Op 29 mei
BLANKA GIJSELEN, dichteres en romanschrijfster (Antwerpen 26 november 1909 - Antwerpen 29 mei 1959).

Haar oeuvre omvat romans (De helse plantage - Adieu Filippi), toneel voor kinderen en een schoon aantal dichtbundels, zoals De eeuwige Eva, Zie den mens, Orgelpunten enz. Zowel religieuze beschouwingen als "de wereld" kregen een plaats in haar poëzie. De politiek liet haar niet onberoerd evenmin als het onverwoestbare thema, de liefde. Zij werd wegens haar houding tijdens WO II ter dood veroordeeld, straf die later werd omgezet in 20 jaar hechtenis.

Begraafplaats Brasschaat.

Voor u gelezen

De Franse neoklassistische schilder **LOUIS DAVID** (1748-1825) ligt begraven op het kerkhof van Brussel (Evere). Burgemeester Brouhon van Brussel, wilde het gebalsemde lichaam van David laten ontgraven om het te repatriëren naar Frankrijk, meer bepaald naar de begraafplaats van Père Lachaise in Parijs, waar zich een grafmonument van L. David bevindt.

De negende kamer van het hof van beroep van Brussel verbood echter deze ontgraving, zich hierbij baseerend op de wet van 20 juli 1971, die bepaalt dat een concessie - in dit geval loopt die nog tot 2021 - door niemand mag geschonden worden. Hierop bestaan slechts 2 uitzonderingen : de burgemeester kan dit wegens hygiënische redenen toch toegestaan of de politie kan hiertoe gelasten. Vermits geen van beide uitzonderingen hier van toepassing is, zal de repatriëring van David dus niet doorgaan. De burgemeester kan hiertegen evenwel nog in beroep gaan.

Hoe ? Uw
lidmaatschap
nog niet
vernieuwd ?

Snel doen
door overschrijving
van 450 Bf
op rekening
068-2039260-56

van
EPITAAF vzw
Vereniging voor
Funeraire Archeologie
O.L.V.-voorplein 16
1020 Brussel

EPITAAF

EPITAAF vzw

O.-L.-Vrouwvoorplein 16
1020 Brussel

Jaarabonnement :

450 BEF door overschrijving op rekening 068-2039260-56 van Epitaaf met vermelding van naam, adres en jaartal.

Giften :

Giften voor het inrichten van een Museum voor Grafkunst en voor het restaureren van grafmonumenten zijn steeds welkom op rekening 000-0000004-04 van de Koning Boudewijnstichting, met vermelding "Programma Bouwkundig Erfgoed" én specificering "Restauratie Salu" of "Restauratie Grafmonumenten". Indien U zou wensen dat uw gift voor de restauratie van een specifiek monument wordt aangewend, is voorafgaandelijk overleg noodzakelijk. Een attest voor fiscale aftrekbaarheid wordt binnen een termijn van dertig dagen na ontvangst van de gift aan de schenker opgezonden.

Vrijwilligers :

Vrienden, leden en niet-leden, die de handen uit de mouwen willen steken om mee te werken in het Centrum Salu te Laken, zijn meer dan welkom. Er is nog enorm veel werk te doen, deels specialistenwerk maar ook klusjes die door Jan en Alleman kunnen uitgevoerd worden. Wij vragen dringend hulp! Kandidaten worden verzocht een kaartje met hun naam en telefoonnummer te sturen naar de O.-L.-Vrouwvoorplein 16 te 1020 Brussel. Zij worden dan gekontakteerd om af te spreken wanneer er gewerkt wordt en wat er dan moet gedaan worden.

Redactie :

Bert Bracke, Karel Roelants, Filip Tas, Martine Wynants.

Met medewerking van Marcel Celis.

Deze nieuwsbrief werd gedrukt op de persen van drukkerij Carto, 1210 Brussel.

V.U. Martine Wynants, O.-L.-Vrouwvoorplein 16, 1020 Brussel.